

DR INŻ. ZYŚK: EDUKACJA ISTOTNYM ELEMENTEM WALKI O CZYSTOŚĆ POWIETRZA

"Uważam, że kluczową rolę odgrywa (...) świadomość mieszkańców polskich miejscowości, że ze smogiem możemy wygrać poprzez ich działania i decyzje. Za jakość powietrza w wymiarze lokalnym odpowiadają przede wszystkim mieszkańcy" - mówi w rozmowie z Energetyka24 dr inż. Janusz Zyśk, ekspert Polskiego Komitetu Energii Elektrycznej.

Jak ocenia Pan obecne ramy prawne w zakresie poprawy jakości powietrza, które wprowadził obecny rząd? Czy możemy spodziewać się zmniejszenia zanieczyszczeń? Jeżeli tak - to kiedy?

Należy pamiętać, że proces poprawy jakości powietrza w polskich miejscowościach jest bardzo złożony. Odpowiednie regulacje, zarówno na poziomie centralnym jak i lokalnym, mają oczywiście duże znaczenie, ale mogą rozwiązać jedynie część problemu. Bardzo wiele zależy od nas samych. Nasze działania muszą jednak być spójne i całościowe. Główną przyczyną złej jakości powietrza na poziomie lokalnym są stare, mało efektywne i wysokoemisyjne paleniska domowe. Ze względu na tę sytuację już w ponad połowie województw sejmiki uchwaliły uchwały antysmogowe. Obejmują one zarówno ograniczenia w stosowaniu niektórych stałych paliw złej jakości, a w Krakowie nawet paliw stałych jako takich w ogóle, jak i wskazują harmonogram wymiany palenisk. Wedle uchwał antysmogowych w latach 2027 - 2028, w objętych nimi regionach, zainstalowane będą jedynie paleniska spełniające najlepsze standardy emisyjne tj. kotły piątej klasy lub ecodesign. Charakteryzują się one znacząco - nawet 15-krotnie - mniejszą emisją, niż ich starsze odpowiedniki. Kotły te powinny być opalane paliwami dobrej jakości. Ważne jest zatem wprowadzenie standardów jakości paliw, nad czym obecnie pracuje rząd. Równie istotne jest dostrzeżenie problemu ubóstwa energetycznego. Zjawisko to zależy od trzech czynników: dochodów mieszkańców, cen nośników energii - czyli paliw - oraz ilości zużywanej energii, w tym głównie do ogrzewania. Przygotowany przez rząd program „Czyste powietrze” uwzględnia właśnie tę potrzebę zmniejszenia ilości energii poprzez termomodernizację. Termomodernizacja, połączona z wymianą palenisk, spowoduje zmniejszenie zapotrzebowania na energię, ograniczenie emisji zanieczyszczeń wpływających na lokalną jakość powietrza (tj. SO₂, NO_x, pyły, B(a)P), jak również CO₂, a także obniżenie wydatków ponoszonych na ogrzewanie. Innym źródłem zanieczyszczeń, istotnym dla lokalnej jakości powietrza, jest transport samochodowy. Pewne zmniejszenie tej emisji umożliwi Ustawa o Elektromobilności i Paliwach Alternatywnych.

Trzeba podkreślić, że zarówno oczekiwania społeczeństwa co do redukcji zanieczyszczeń, jak i ogromne wysiłki samorządów, a także dość duże zaangażowanie środków finansowych przeznaczanych na poprawę powietrza, stwarzają przyjazne otoczenie dla kształtowania ram prawnych w tym obszarze. Sprzyja to podejmowaniu działań, które doprowadzają stężenia zanieczyszczeń do poziomów dopuszczalnych i docelowych. To one są głównym wyznacznikiem efektywności wszystkich inicjatyw, w tym wprowadzanych regulacji.

Pamiętajmy, że rozsądne regulacje i efektywne działania doprowadziły, zarówno w innych krajach jak i w Polsce w przypadku energetyki zawodowej, do znaczącej redukcji emisji i poprawy jakości powietrza.

Jak ocenia Pan poziom wiedzy Polaków w zakresie zanieczyszczeń powietrza?

Problem jakości powietrza jest jednym z głównych tematów debat w przestrzeni publicznej. O zanieczyszczeniach, ich źródłach oraz wpływie na nasze zdrowie mówi się bardzo dużo. Duża część społeczeństwa ma wiedzę na ten temat oraz świadomość potrzeby podejmowania działań w tym zakresie. Należy podkreślić, że problem zanieczyszczeń w skali lokalnej i konieczność przeciwdziałania im, zostały szeroko wyartykułowane przez społeczeństwo i organizacje pozarządowe, zaangażowane w proces poprawy jakości powietrza. Często to społeczności domagały się i nadal walczą o podejmowanie wielu działań w tym obszarze.

Podejmowane akcje informacyjne i edukacyjne powodują, że stale rośnie poziom wiedzy, a przede wszystkim świadomości odpowiedzialności za środowisko, w tym za jakość powietrza. Z drugiej strony organizowane przez Polski Komitet Energii Elektrycznej debaty wskazywały, że wciąż ze strony społeczeństwa jest wiele pytań i wątpliwości. Mieszkańcy brali czynny udział w dyskusjach i pytali w jaki sposób mogą poprawić jakość powietrza w ich regionie.

Czy ewentualne braki w wiedzy mogą przyczynić się do zwiększania problemu zanieczyszczeń powietrza?

Uważam, że kluczową rolę odgrywa w tym zakresie świadomość mieszkańców polskich miejscowości, że ze smogiem możemy wygrać poprzez ich działania i decyzje. Za jakość powietrza w wymiarze lokalnym odpowiadają przede wszystkim mieszkańcy. Ważne jest aby to oni codziennie pamiętali, że nawet najmniejsza ilość wyemitowanych przez nich zanieczyszczeń wpłynie na to, czym będą oddychać. Ważne jest zatem aby zmniejszyć emisję zarówno przy ogrzewaniu domów i mieszkań, jak i przy transporcie, np. wybierając zamiast samochodu rower lub komunikację zbiorową.

Jak ocenia Pan kampanię „Energetyka kocha czyste powietrze”, realizowaną przez Polski Komitet Energii Elektrycznej pod kątem szerzenia wiedzy o przyczynach zanieczyszczeń powietrza?

Myślę, że to bardzo trafna inicjatywa. Przede wszystkim dlatego, że porusza ważny temat. Kampania wskazywała zarówno stan jakości powietrza, źródła zanieczyszczeń, jak i podejmowane działania. Podczas spotkań w regionach pokazywano lokalny stan jakości powietrza oraz lokalne przyczyny przekroczeń. Dzięki temu do dużej części mieszkańców dotarła informacja o tym, że to każdy z nas jest odpowiedzialny za stan tego czym oddychamy. Równie ważną i zasługującą na uznanie częścią kampanii była formuła debat regionalnych. Do grona panelistów zapraszani byli przedstawiciele samorządów, inspektoratów ochrony środowiska, dostawców energii elektrycznej i ciepła sieciowego, a także przedstawiciele ruchów antysmogowych. Debaty były skierowane do mieszkańców, zatem oni mogli zadawać pytania i brać aktywny udział w dyskusji poprzez prezentację swoich opinii. Należy z tego miejsca podziękować wszystkim osobom uczestniczącym w debatach, a szczególnie mieszkańcom miast w których się one odbywały, za ich udział oraz wspaniałe i konstruktywne dyskusje. Debaty wskazały, że mimo różnicy opinii i wizji działań odnośnie jakości powietrza, wszystkim zależy na tym, by oddychać czystym powietrzem.